

Землянська А.В.

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного

ВИВЧЕННЯ ОСНОВ АКАДЕМІЧНОГО ПИСЬМА ЯК МЕТОДОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Анотація. У статті проаналізовано змістове наповнення та шляхи викладання основ академічного письма у закладах вищої освіти. Увагу акцентовано на типових видах практичних завдань з опанування навчальною дисципліною.

Ключові слова: академічне письмо, методологія, навчальна дисципліна, академічна доброчесність, заклад вищої освіти.

Zemlianska A. Studying the Basics of Academic Writing as a Methodological Problem. The article analyzes the content and methods of teaching the Basics of Academic Writing in higher education institutions. Attention is focused on typical practical tasks for mastering the academic discipline.

Key words: academic writing, methodology, academic discipline, academic integrity, higher education institution.

Актуальність дослідження. На сьогодні курс академічного письма входить до навчальних планів освітніх програм більшості спеціальностей на різних освітніх рівнях. Для бакалаврату передбачене вивчення основ академічного письма, причому вони часто є повноправним складником освітньої компоненти «Українська мова за професійним спрямуванням» і зазначені в назві дисципліни. В магістратурі вони входять як змістовий модуль або окремими темами в такі навчальні курси, як, наприклад, «Наукові комунікації», «Методологія та організація наукових досліджень з основами інтелектуальної власності», «Методологія наукових досліджень» та ін. Для здобувачів освіти третього (освітньо-наукового) рівня запропоновано вивчення дисциплін «Академічна доброчесність та академічне письмо» або «Академічне письмо» та подібних їм. На

сьогодні основи академічної доброчесності входять до освітніх компонент більшості освітніх програм, однак єдиної методології щодо змістового наповнення та шляхів опанування не вироблено.

Метою цієї студії є огляд методологічних підходів до вивчення курсу з основ академічного письма в закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. На сайті Національного агентства із забезпечення якості освіти подано методичні рекомендації з аналізованого курсу. Їхні автори, Н. та І. Шліхти, підкреслюють у передмові, що їхня програма розроблена відповідно до формату WAC/WID, використовуваного в американській та британській системах освіти з 1970-х років та є орієнтовною і може бути скоригована відповідно до особливостей кожного окремого закладу освіти та його потреб [11, с. 7]. Здобувачам пропонуються три змістові модулі, які стосуються загальної академічної культури, зокрема поняття університет, його типів, кодексів честі закладів освіти, принципів академічної доброчесності, розгляду прецедентів із плагіатом у масовій культурі та в науковій сфері тощо; створення текстів різного типу (наукові виступи, есе, дослідницька пропозиція, резюме, мотиваційний лист та ін.) та робота з джерелами. Така структура курсу видається логічною, дозволяючи здійснити поступовий перехід від усвідомлення студентською молоддю себе частиною академічної спільноти та, відповідно, розуміння ними своїх прав та обов'язків до набуття практичних умінь і навичок академічного усної та письмової комунікації. І хоча окремі гаранті освіти програм вважають питання першого змістового модулю такими, що дублюються в інших дисциплінах (наприклад, про специфіку й цілі навчання в університеті здобувачі можуть дізнатись і в межах «Вступу до фаху», а про академічну доброчесність – у курсі «Інтелектуальна власність»), усе ж, за твердженням авторів методичних рекомендацій, їх вивчення на заняттях із основ академічного письма радше поглиблює та доповнює матеріал, отриманий на згаданих курсах, або є свого роду введенням до них [11, с. 7].

У одному зі своїх досліджень ми вже підкреслювали важливість такого комплексного підходу до опанування академічним стилем, що можливо шляхом введення змістового модулю «Основи академічної доброчесності» до дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» [10], який викладається на I курсі першого (бакалаврського) рівня освіти. Це важливо для введення здобувачів

освіти в академічне середовище, наголошення на важливості правильно побудованої комунікації для успішної взаємодії та досягнення професійних цілей. На міждисциплінарному характері дисципліни наголосила й І. Серебрянська в студії, присвяченій основам академічного письма, зауважуючи, що курс виходить за межі суто творення текстів державною мовою [8, с. 87]. На цьому етапі вивчення дисципліни, відповідно до методичних рекомендацій і розробок, варто знайомити здобувачів із типами університетів, різними підходами до освітньо-наукового процесу, корпоративною культурою конкретного закладу освіти, в якому вони навчаються, основними принципами академічної доброчесності та офіційними документами, в яких прописані межі її порушення та види покарань, тощо.

Акцент робиться на практичних завданнях, що передбачають детальне пропрацювання здобувачами конкретних джерел навчальної інформації та прецедентів у історії культури, науки й освіти. Зокрема, це компаративний аналіз Кодексів честі кількох закладів освіти і створення такого для своєї групи та критичне вивчення основних положень конкретного університету й інших нормативних документів з питань курсу (наприклад, у Таврійському державному агротехнологічному університеті імені Дмитра Моторного це Положення про академічну доброчесність учасників освітнього процесу ТДАТУ, Положення про апеляцію результатів оцінювання знань здобувачів вищої освіти у ТДАТУ, Антикорупційна програма, політики з антидискримінації за різними ознаками та ін. [9]). Крім того, це можуть бути такі види роботи:

- рольові ігри на зразок судових процесів щодо звинувачень у плагіаті чи засідання комісії з розслідувань скарг щодо порушень норм академічної доброчесності (зокрема, Н. та І. Шліхти подають завдання «Судовий процес над Лед Зеппелін» [11, с. 24]);
- диспути з гострих питань академічної культури, меж допустимих збігів у творчих і наукових роботах;
- вивчення бланків заяв на оформлення свідоцтв про авторське право та спроби їх заповнити (для здобувачів освітньо-наукового рівня освіти) [1, с. 23];
- пошуково-дослідницьке завдання і оприлюднення інформації щодо прецедентів порушення авторського права в масовій культурі, науці та освіті й т.п.

У роботі власне з текстами у більшості навчальних посібників з курсу академічного письма зустрічаються типові завдання. До таких належать композиційний аналіз готових текстів, мовно-стилістичне зіставлення фрагментів, написання резюме чи мотиваційного листа відповідно до вигаданого образу, підготовка і виступ із тезами наукової доповіді на спеціально організованій в межах курсу або плановій конференції кафедри [2; 3; 7; 11 та ін.]. Крім того, Ж. Колоїз у своєму практикумі запропонувала й серію завдань на розуміння наукового тексту та оцінювання його з погляду інформативності, відповідності стилю, способів аргументації та зв'язків між його елементами, на формування та оприлюднення власної думки щодо прочитаного [7]. Такий підхід дозволить здобувачам освіти глибше усвідомити особливості наукового стилю та наслідки недотримання його вимог (дезінформація, двозначність тексту, нечіткість вираження думки, зміщення уваги тощо).

Одним із найпопулярніших видів роботи з академічними текстами, який сприяє набуттю вмінь і навичок формулювання думки та її аргументації, побудові чітко організованого й логічно структурованого тексту є написання есе. Після опрацювання теоретичного матеріалу щодо особливостей есеїстичного жанру, його видів, структури, мовних особливостей залежно від стилю можна запропонувати здобувачам освіти попрацювати з уже готовими зразками: зробити, як уже згадувалось вище, композиційний, мовно-стилістичний компаративний аналізи, дослідити методи доведення своєї думки, ступінь логіки розгортання думки й т.п. Для цього, наприклад, доцільно використовувати сайт ГО «Інноваційні обрії України», на якому щорічно викладаються збірки кращих робіт переможців Всеукраїнського конкурсу есе учнівської та студентської молоді «Мій Шевченко» і де представлені об'єднані спільною темою ролі Кобзаря в сучасному українському суспільстві, зокрема у житті здобувачів освіти, есеїстичні твори різного спрямування: художні есе, публіцистичні, наукові тощо. До того ж, можна простежити, як змінюється наповненість текстів та їхнє оформлення відповідно до тієї вікової категорії, до якої належать їхні автори [4]. Наступним етапом є написання власного есе на задану тему або обрану з кількох запропонованих. Мотивацією до цього може бути не лише оцінка з дисципліни, а й участь в одному із творчих змагань, організованих громадськими організаціями, як уже згаданий конкурс есе

«Мій Шевченко», благодійними фондами чи закладами вищої освіти. Зокрема, уже традиційним у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка є конкурс есе «Доброчесність у навчанні: дотримуватись не можна порушувати», який проводиться в межах Міжнародної науково-практичної конференції «Академічна культура дослідника в освітньому просторі: європейський та національний досвід» та в якому здобувачі закладів освіти мають змогу висловитись щодо власного розуміння ключових аспектів академічної культури, етики й толерантності в освітньо-науковому процесі [5]. Таким чином, студентська молодь має змогу побачити інший погляд, міркування щодо важливих питань курсу, спробувати переконати у своїй правоті, добути досвід написання й оприлюднення текстів.

Третій умовний блок основ академічного письма передбачає набуття вмінь і навичок роботи з базами даних та оформлювати посилання на джерела інформації. Здобувачі освіти мають ознайомитись із провідними наукометричними базами даних (Scopus, Web of Science, ORCID, Google Scholar та ін.), мати загальне уявлення про специфіку їхньої роботи, зокрема алгоритми пошуку інформації, межі доступу тощо, а також познайомитись із електронними та паперовими ресурсами вітчизняних бібліотек. Тож серед практичних завдань пропонуються створення списку джерел за певною темою, різними мовами, варіюючи критерії пошуку та спрямування інформації. На третьому рівні освіти доречно також приділити увагу поняттю «індекс цитувань» як показнику актуальності та якості наукових досліджень, оскільки здобувачі, працюючи над дисертаційною роботою, вже повинні формувати свій імідж науковця [6]. На етапі аналізу текстів можна запропонувати здобувачам самостійно обирати їх у репозитарії університету, що поглиблюватиме їхні навички роботи з його електронним каталогом.

Практичні завдання можуть також стосуватись оформлення різного роду посилань у тексті (з прямою цитатою, непряме цитування, у загальному або тематичному огляді авторів та їхніх робіт) та оформлення списку використаних джерел відповідно до державного стандарту України (ДСТУ 8302:2015). Доцільно також повправляти у редагуванні неправильної бібліографії, порівняти вітчизняний стандарт з міжнародними стилями оформлення джерел (APA style, Harvard style та ін.). У такий спосіб здобувачі освіти будуть готовими до різних вимог редакцій видань та оргкомітетів конференцій до написання їхніх текстів.

Отже, українська система освіти в процесі своєї європеїзації має на меті формування у здобувачів освіти поняття про академічну культуру й доброчесність, що є необхідною умовою створення академічних текстів. При цьому вивчення теорії з курсу неодмінно супроводжується низкою практичних завдань, які сприяють усвідомленому підходу до аналізу готових та побудови власних текстуальних зразків різних жанрів, роботи з джерельною базою, оформленням посилань тощо.

Методологія вивчення основ академічної доброчесності, як і сама мова, є динамічною системою та залежить не лише від загальних принципів, а й від особливостей і ступеня сформованості академічної культури в окремо взятому закладі освіти. Крім того, вибір певних методів і прийомів роботи залежить від того, чи це самостійна освітня компонента, чи є лише структурною частиною іншої дисципліни, а відтак – на її опанування виділяється набагато менше часу. Прогресивні тенденції в розвитку науки й освіти, зокрема інформаційно-комунікаційних технологій, вимагають постійного оновлення змістового та практичного складників курсу.

Література

1. Академічна доброчесність та академічне письмо / Укл. Т. М. Шарова, С. В. Шаров, А. В. Землянська, А. М. Землянський. Запоріжжя, 2023. 209 с.
2. Академічне письмо: навч. посібник / Уклад. Ревуцька С. К., Зінченко В. М. Кривий Ріг, 2019. 130 с.
3. Глушук С. В. «Основи академічного письма» як обов'язковий компонент підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр». *Інноваційна педагогіка*. 2024. Вип. 73. С. 53–56.
4. Громадська організація «Інноваційні обрії України»: сайт. URL: <http://obrii.org.ua/>.
5. Доброчесність у навчанні: збірник студентських та учнівських есе / уклад.: Л. Пшенична, О. Семенов, Н. Пономаренко. Суми, 2024. 98 с.
6. Колмакова В. О., Шаров С. В. Проблеми індексації публікацій в наукометричних базах даних та способи їх вирішення. *Українські студії в європейському контексті*: зб. наук. пр. 2023. № 7. С. 239–246.
7. Колоїз Ж. В. Основи академічного письма : практикум. Кривий Ріг : ФОП Маринченко С.В., 2019. 178 с.

8. Серебрянська І. Основи академічного письма» в закладах вищої освіти: міждисциплінарне спрямування. *Освітологічний дискурс*. 2021. №1 (32). Вип. 1. С. 87–100.
9. Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного: сайт. URL : <http://www.tsatu.edu.ua/>.
10. Шарова Т. М., Землянська А. В. Зауваги до вивчення курсу «Українська мова за професійним спрямуванням та основи академічного письма» здобувачами освіти технічних спеціальностей. *Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти: збірник науково-методичних праць*. ТДАТУ. Запоріжжя : ТДАТУ, 2024. Вип. 27. С. 383–389.
11. Шліхта Н., Шліхта І. Основи академічного письма: Методичні рекомендації та програма курсу. К., 2016. 61 с.

Кеда І.О.

здобувач вищої освіти

Шаров С.В.

кандидат педагогічних наук, доцент,

завідувач кафедри комп'ютерних наук

Таврійський державний агротехнологічний університет

імені Дмитра Моторного

НАПРЯМКИ ВИКОРИСТАННЯ ВЕБ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ

Анотація. У статті аналізуються значення та особливості електронної комерції. Зазначається, що в умовах стрімкого розвитку мережі Internet підприємства здійснюють електронну комерцію для збільшення прибутку та цільової аудиторії. Висвітлено визначення електронної комерції, перелік економічних операцій, що можуть здійснюватися через мережу Internet. Наголошено на важливості електронних ресурсів для реалізації електронної комерції, що дозволяють продавати товари/послуги, проводити маркетингову діяльність тощо.

Ключові слова: електронна комерція, мережа Internet, веб сайт, економіка, торгівля.